

Prava vsak četrtek in vsak s poštnino vred ali s Mariboru s pošiljanjem na eno za celo leto 52 dn., ali leta 16 dn., četrta leta 8 dn. Isten Jugoslavije 16 dn. Naročnina se pošlje na upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru, Koroška cesta 5. Ni se dopušča do odgovora. Naročnina se plačuje v naprej. Telefon interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1 50 dn.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Naročniki se ne vračajo. Uredništvo sprejema naročila, inserate in reklamacije. Cene inseratov po dogovoru. Za večkratne ogledne primeren popust. Ne sprejema reklamacije so pošiljate prostje. Čekovni račun pošilja urada Ljubljana št. 10.603. Telefon interurban št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

22. številka.

MARIBOR, dne 29. maja 1924.

58. letnik.

Pravo samoodločitve ljudstva — edino prava podlaga za ureditev države.

Lastovice slovensko ljudstvo smatra kot oznanilke spomladi. Ena sicer ne zadostuje v to svrhu, toda če jih pride več, je učinek gotov.

Prve dni letošnje spomladi so prišle v Beograd politične lastovice. Poslalo jih je vodstvo hrvatske seljačke stranke. Pašič se jih ni razveselil, ker njihov prihod za njega ni oznanjal pomlejenja in življenja, marveč zimo in smrt.

Od početka letošnje spomladi je za Pašiča zapihal mrzli veter, ki piha naprej. Pašič je dobil hud nahod, kateri se je počasi razvil v nevarno prehlajenje. Nastopila je kriza. Temperatura je rasla. Tudi Pribičević, ki je na glasu kot izvedenec v centralizmu in njegovih bolečinah, ni mogel pomagati ter zmanjšati temperature.

Kriza Pašičeve vlade še ni rešena. Izpočetka se je Pašič preteče nevarnosti hotel rešiti z razpustom narodne skupščine. Bo prenehal oster veter, ki veje iz parlamenta, tako si je mislil Pašič. Pa se mu je ta nakana izjalovila.

Pašič je od vladarja dobil nalogo, da se mora s protivnim vetrom boriti v parlamentu, ki se ne sme razpustiti. Dobil je od kralja naročilo, da sestavi vlado široke koncentracije, to je vlado, ki bi naj obsegala kolikor mogoče vse večje stranke, četudi so si prej bile še tako protivne. Tega naročila ni mogel izvršiti.

Voditelj opozicionalnega bloka Davidovič, ki je za Pašičem dobil isto naročilo, tudi ni mogel sestaviti koncentracijske vlade, ker jo je Pašič v imenu radikalne stranke odklonil. Mogel pa bi bil sestaviti delovno vlado, ki sicer ne bi obsegala Pašič-Pribičevićevih korupcionistov, pa bi vendar imela za seboj večino parlamenta. Ta Davidovičeva ponudba ni bila sprejeta, marveč je Pašič dobil od vladarja nalogo, da sestavi ali boljše rečeno obnovi in podolži svojo prejšnjo vlado, ki mora delati v in s sedanjim parlamentom.

Tako se je za zdaj rešila pomladanska kriza Pašičeve vlade. Taka rešitev ne odgovarja parlamentarnemu zakonu, ki se vohče ni vpošteval v celem poteku krize. Pašič nima večine za delo v parlamentu, torej tudi nima pravice za vlado v parlamentarni državi.

To so ugotovili voditelji opozicionalnih strank v svojem proglašu na ljudstvo, izdanem dne 21. maja t. l.

V tem proglašu opozicionalni voditelji javno protestirajo proti tej in taki rešitvi krize, s katero rešitvijo se rušijo temelji pravnega reda v naši državi. Vlada, proti kateri je večina narodne skupščine, ne more delati s to skupščino. Njej preostaja samo, da ali skupščino zaključi

ter protiustavno podaljša opravljanje poslov v zavesti, da je večina skupščine proti njej, ali pa da z novimi volitvami poizkusi z nasiljem in falzificiranjem dobiti skupščino, v kateri bi imela formalno večino. Četudi vlada Pašiča tega ne bi priznala pismeno in ustmeno po svojih časniki in pristaših, po vsem tem, kar se je dogajalo poslednja dva mesca, je jasno, da se ljudje, ki so v sami narodni skupščini z izigravanjem zakonov in z najbolj sramotnimi izpadi zadrževali voljo večine, da ni prišla do izraza, ne bodo ustrašili nobenih sredstev, da obdržijo vlast v svojih rokah.

Rešitev krize, ki je že sama po sebi neparlamentarna in zato neustavna, bo imela za posledico še hujše gaženje ustave in zakonov, v katerem se že danes kažejo zli duhovi osebnega režima.

Kaj namreč zahteva parlamentarno načelo? Opozicionalni voditelji izjavljajo v svojem proglašu to-le: »V parlamentarnih monarhijah — in naša država mora biti parlamentarna država ne samo zato, ker je tako določeno v ustavi, temveč zato, ker je to brezdvomno in odločna volja celokupnega ljudstva — odločujeta dva faktorja v državni politiki: ljudstvo s svojim parlamentom in krona. Celokupni parlamentarni sistem je organiziran tako, da omogoča sodelovanje teh dveh faktorjev in da prepreča, da med njima ne pride do borbe in bojov. Samo radi tega je med njima postavljena taka vlada, ki je odgovorna parlamentu. Da pa mora biti vlada v resnici in samo ona odgovorna, mora imeti ne samo zaupanje krone, temveč tudi zaupanje ljudstva. Pašičevi vladi manjka ta drugi element. Ta vlada nima ljudskega zaupanja in vsled tega ni sposobna, da nosi odgovornost, ki jo je prevzela.«

Opozicija hoče parlamentarno delo v smislu srbsko-hrvatsko-slovenskega sporazuma: »Združili smo se za skupno delo po jasnem in določenem programu: da ustvarimo možnost za bratski sporazum med vsemi narodnimi elementi, posebno med Srbi in Hrvati. Mi smo združeni, da pripravimo tla sporazumu za upostavitve reda in zakonitosti s pobljanjem korupcije, strankarstva in nestrpnosti. Dobili smo za ta program večino v sedanji narodni skupščini, izvoljeni pod radikalno vlado, in vemo, da bi ta večina le še narasla, če bi se vršile nove in dejansko svobodne volitve. Z ozirom na to smo bili pripravljani, po parlamentarnih načelih prevzeti tudi odgovornost za to politiko in smo jo tudi mogli prevzeti, ker bi jo skupno z nami delila narodna skupščina — zastopnica ljudstva.«

Politika v naši državi je zašla na pota, kamor ne bi smela, na stranpota, ki izključuje idejo in izvršitev bratskega sporazuma. »Mi pa ostanemo skupaj«, tako izjavljajo voditelji opozicije, »da privedemo do sporazuma Srbe, Hrvate in Slovence.« Ta ideja bo pretvorila našo državo. Ona bo dovedla do »načina, po katerem bomo sodelovali na končno veljavni organizaciji naše države in njene uprave. Udruženi ostanemo, da se borimo za stvar, za katero obstoji soglasnost vseh Srbov, Hrvatov in Slo-

vencev, za ustavnost in parlamentarnost.« In kakšna mora biti ta nova, edino prava ureditev naše države? Njena podlaga je pravo samoodločbe naroda. »Ako je kaj sporno v naši državi«, svečano izjavljajo opozicionalni voditelji, »eno je nesporno, da namreč vsi Srbi, Hrvati in Slovenci hočejo in sprejajo samo takšno ureditev države, ki ljudstvu zajamčuje pravo, da samo odločuje o svoji usodi.«

Da, da, edina prava in trajna podlaga za ureditev države je pravo o samoodločitvi ljudstva. Ljudstvo samo mora odločevati o svoji usodi v občini, v okraju, v deželi in v državi. Ta samoodločba je dvojna: samouprava in samozakonstvo, s kratko besedo: avtonomija. In to je temeljna točka programa Slovenske ljudske stranke.

Naša stranka odklanja strogi in izključni centralizem, ker on zanika pravo o samoodločbi naroda ter je protiven ideji avtonomije. Naša stranka se je vedno z vso odločnostjo borila zoper tiste, ki pravo samoodločbe ljudstva teptajo z nogami ter hočejo ljudske pravice vkleinili v okove centralizma in nadvladstva. V svoji vstrajni in dosledni borbi si je pridobila dosti sobojevnikov, ki so tudi prišli do prepričanja, da brez prava o samoodločitvi ljudstva ni prave in solidne podlage za moderno državo.

Ta borba traja naprej. Kriza Pašičeve vlade je zunanji izraz borbe za notranjo ureditev države. Začasno je ta kriza bila rešena s podaljšanjem Pašičeve vlade. To ne bo trajalo dolgo, ker ne more trajati. Vse, kar ne temelji na pravu in zakonu, nima obstoja.

Prišel bo čas, ko bo odšel tudi Pašič. Z njim bodo odšli vsi tisti, ki načelo o samoodločitvi ljudstva in o suverenosti naroda teptajo v prah. Zmagala bo ljudska volja, ki bo položila pravilne, trdne in trajne stebre za ureditev države.

Avstrijska republika proti našemu kmetu.

Polagoma se urejuje državno gospodarstvo v vseh po vojski nastalih državah. Med najvažnejše činitele državnega gospodarstva spada brez dvoma carinski tarif. Iz njega se razvidi, kakšne cilje zasleduje vlada dotične države napram posameznim pridobitvenim panogam in stanovom na znotraj in tudi napram svojim sosedom na zunaj.

Tudi republika Avstrija je ravnokar izdelala, odnosno predelala bivši avstro-ogrski carinski tarif ter ga predložila dunajski narodni skupščini v razpravo in odobritev. Nas mora kot zastopnike slovenskega malokmetijstva zanimati, kakšen vpliv naj ima novi tarif posebno na glavne panoge kmetijstva, ki jih goji naše slovensko kmetijstvo.

Avstrijski zvezni kancler dr. Seipl je sicer pri uvodu k razpravi o tarifu rekel, da ne znači tarif bojne napovedi

Džungla.

Roman iz afriških pragozdov.

Angleški spisal E. R. Burroughs. — Prevedel Paulus.

Izprva so ga napadali, pa ta in oni Kršakove črede je plačal z življenjem svojo predrznost. Kajti komaj se je prikazal na planoti, že je zagrmela črna palica in grom je podri neprevidežna mrtvega na tla.

Opustili so napade, niti pokazali se niso več, pa glavar Kršak je hlepel po tisti grmeči palici in po maščevanju. —

Dolgo so čepeli tisti dan med drevjem in opazovali čudno gnezdo. Niti Kršak sam si ni prav upal iz zavetja.

Pa nič se ni genilo in belokože živali ni bilo videti nikjer. —

Počasi, previdno in neslišno se je plazila vsa družba skoz goščavo proti koči. Nobeden ni zarenčal, nobeden ni zatulil niti zalajal, kakor je sicer njihova navada, če napadajo. Drobná črna palica jih je naučila previdnosti.

Bliže in bliže so lezli, vsem na čelu je bil pogumni, orjaški Kršak.

Sedaj so bili trdo ob koči. —

Tisto jutro je, kdove zakaj, Clayton pustil vrata odprta.

Tiho in oprezno se je vzravnal Kršak, ostro je prisluškoval za trenutek, nobenega glasu ni bilo čuti. —

Zmuznil se je skoz odprtino in pokukal v koč. Za njim sta se tiščala dva druga orjaška samca in za tema je stala Kala z mrtvim mladičem na prsih.

Čudne reči so videli. —

Neznana belokoža žival je slonela pri mizi na razprostrti rokah s sklonjeno glavo, na ležišču ob njem je ležalo truplo pokrito z jadrom in v preprosto stesani zibelki je jokal droben belokoži mladič.

Neslišno je stopil Kršak v koč, sključil možgane postavlo, silne mišice so se napele, pripravljal se je za napad. —

In tedaj se je vzdramil Clayton in plaval po koncu. —

»Kar je videl, je bilo tako strašno, tako grozno, da mu je pač zledenela kri po žilah. —

Pred njim so stale tri orjaške kocinaste pošasti in za njimi se jih je gnetlo še več, — koliko, tega ni več videl.

Kajti Kršak je planil nadenj in puška je visela nekaj korakov v stran na nasprotni steni. —

Ko je izpustil Kršak iz svojega strašnega objema telo, ki je bilo nekdanj John Clayton, lord Greystoke, se je obrnil k zibelki.

Pa Kala ga je prehitela.

Ko se je Kršak še pripravljval da pograbi otroka, ga je že držala v rokah in še preden ji je mogel ubraniti, je planila z njim skoz vrata in se skrila v vejah visokega drevesa. Svojega mrtvega mladiča pa je spustila v prazno zibelko.

Ni se zgodilo prvokrat v zgodovini džungle da je gorila-samica ukradla človeško dete in ga odnesla seboj v pragozd v nadomestilo za lastnega poginulega mladiča. —

Visoko gori v vejevju je čepela in stiskala jokajoče dete k prsim. Otrokovo jokanje je vzbudilo njen materinski nagon, ni se še zacelila kruta rana, ki jo je zadja-

la njeni materinski ljubezni nenadna smrt njenega prvorojenčka, in mesto mrtvega dojenčka je našla drugega, živega. —

Kdo more reči, da materinski nagon v živali ne bi razumel tužnega vekanja, ki z njim človeški otrok kliče po materi. —

Dete je zadovoljno utihnulo v naročju Kale. —

Med tem pa so si Kršak in tovariši s primerno previdnostjo privoščili obširno hišno preiskavo pri lordu Greystoke.

Belokoži sovražnik je bil mrtev in Kršak je bil zadovoljen. Prazna zibelka z mrtvim Kalinim mladičem ga ni več zanimala, obrnil se je k ležišču.

Z gizdačo nerodnostjo je dvignil jadro. Ko pa je videl mrtvo truplo pod njem, je spet izpustil jadro. Tudi ta nasprotnik mu ni bil več nevaren.

Pogledal je naokrog. Grmečo črna palico je hotel imeti.

Mesece in mesece je hlepel po njej in zaradi nje je pravzaprav tvegat nevarni pobod.

Tamle je visela na steni. —

Pa tolik je bil njegov strah, da si je ni upal dotakniti.

Previdno je stopil bliže, vsak hip pripravljen da zbeži, če bi čudna stvar zagrmela s svojim globokim, mogočnim glasom, kakor jo je čul grmeti že večkrat in vsakokrat je padel kateri njegovih tovarišev, ki se je drznil napasti belokožega sovražnika, lastnika čudodelne palice.

Globoko v Kršakovih možganih se je oglašala nejasna zavest, da je grmeča palica nevarna le, če jo prime v roke tisti, ki jo razume, in da same ne more govoriti. Pa v kljub temu si je ni upal dotakniti.